

Investicije i zaštita životne sredine u Republici Srbiji pravni aspekti

Dragoljub Todić¹

Apstrakt: U radu se ukazuje na složenost odnosa između zaštite životne sredine i investicija. U literaturi se naglašavaju različiti aspekti mogućih uticaja propisa u oblasti životne sredine na strane investicije i obrnuto. Na primeru Republike Srbije (RS) raspravlja se o relevantnosti pojedinih propisa u oblasti životne sredine za strane investicije. Odvojeno se razmatraju dve grupe izvora prava koje mogu biti značajne za strane investicije. Stanje unutrašnjih propisa RS u oblasti životne sredine od značaja (ili potencijalnog značaja) za investicije razmatra se u prvom delu rada. Potom se daje presek stanja članstva Republike Srbije u relevantnim međunarodnim ugovorima u oblasti životne sredine. U trećem delu rada, razmatraju se i međunarodni ugovori u oblasti stranih investicija u kojima je RS članica, sa stanovišta načina kako se ovi međunarodni ugovori odnose prema pitanju zaštite životne sredine. U analizi autor posebno naglašava značaj činjenice da RS ima obaveze u pogledu usaglašavanja unutrašnjih propisa s propisima Evropske unije (EU), da kapaciteti za primenu takvih propisa nisu zadovoljavajući i da su potrebna značajna finansijska sredstva za obezbeđivanje dosledne primene propisa. U takvim okolnostima, klasično razumevanje odnosa između prava životne sredine i investicionog prava (sinergija i/ili sukob) postaje složenije. Potreba za jasnim kriterijumima za identifikaciju dodirnih tačaka pojedinih grana prava postaje još značajnija. Zbog toga se preporučuju dalja i znatno detaljnija istraživanja ovih pitanja.

Ključne reči: pravo životne sredine, pravo stranih investicija, međunarodni ugovori, usaglašavanje nacionalnih propisa s propisima EU, Republika Srbija.

---

¹ Naučni savetnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu.

dtodic@gmail.com

Rad predstavlja deo naučnog projekta Instituta za međunarodnu politiku i privredu: „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima – strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti”, koje finansira Ministarstvo, prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Vlade Republike Srbije (evidencioni broj: 179029).

Uvod

U literaturi se vodi rasprava o odnosu između prava životne sredine i prava investicija sa stanovišta različitih aspekata i konkretnih pitanja. Ona je deo širih rasprava o uticajima stanja životne sredine i politike u ovoj oblasti na investicije i obrnuto.² Verovatno je da bi se mogla relativno jednostavno dokazati opravdanost detaljnije analize odnosa između različitih oblika investicija i stanja u oblasti životne sredine.³ Pitanje odnosa između investicija i stanja životne sredine detaljnije se razmatra i sa stanovišta uloge ekonomskih instrumenata u savremenoj politici životne sredine. U literaturi međunarodnog karaktera kao da dominiraju teme povezane sa stranim investicijama u pojedine sektore privrede od značaja za rešavanje globalnih problema životne sredine ili uloge pojedinih međunarodnih finansijskih institucija u ovoj oblasti. Ovome doprinose i neki finansijski (ili kvazifinansijski) mehanizmi koji su stvoreni ili se stvaraju s ciljem podsticanja određenih aktivnosti radi unapređenja stanja u oblasti životne sredine ili rešavanja konkretnih problema.⁴

Pravni aspekti ove rasprave takođe imaju različite dimenzije. Često se, između ostalog, govori o sukobu između pravila koja se odnose na zaštitu životne sredine i investicija, tj. o pravilima zaštite životne sredine kao ograničavajućim činiocima za uspešniju realizaciju stranih investicija. Relativno najjasniju sliku mogućih odnosa između prava životne sredine i investicionog prava daju Dupuy i Vinuales, jasno razlikujući sinergijske efekte od situacija u kojima se može govoriti o konfliktu između dve grupe normi.⁵ U poslednjem slučaju se govori o mogućnostima da zaštita investicija može biti u suprotnosti

---

² U ovom radu se ne ulazi u posebnu raspravu o sadržaju pojma „investicije“ i drugih pojmova iz njega izvedenih (kao što je, npr. pojam „investiciona klima“, strane investicije itd). Takav pristup je uslovljen, pre svega, ciljem rada koji u središte rasprave stavlja postojeći normativni okvir u oblasti životne sredine.

³ Za šire videti: Todić Dragoljub, Isoski Zorica, „Investicije i zahtevi u pogledu kvaliteta životne sredine“, u International Conference Possibilities and Perspectives for Foreign Direct Investments in the Republic of Serbia, Petrović, P., (ur.), Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2014, pp. 276-288.

⁴ Za osnovne naznake videti, npr. Rogers Peter, Jalal Kazi, Boyd, John, *An Introduction to Sustainable Development*, Earthscan, 2007, pp. 314-345. Videti i: *Global Trends in Renewable Energy Investment 2013*, Frankfurt School-UNEP Centre/BNEF, 2013. Za neka interesantna razmišljanja videti i: Lohmann Larry, *Climate as Investment, Development and Change*, Vol. 40, No. 6/2009, pp. 1063–1083.

⁵ Dupuy Pierre-Marie, Vinuales E. Jorge, *International Environmental Law*, Cambridge University Press, 2016, pp. 378-390.

s normama domaćeg prava kojima se propisuju određene mere zaštite životne sredine. Kada govore o konfliktima između dve grupe normi, autori razlikuju dve vrste konflikata. Najpre se govori o normativnom (normative) konfliktu, a potom i o konfliktu legitimiteta (legitimacy conflict). Autori navode da je broj investicionih sporova s elementima koji se na različite načine tiču životne sredine u značajnom porastu pri čemu su elementi koji se odnose na životnu sredinu različitog karaktera i pojava oblika, na primer, oduzimanje imovine investitora radi zaštite prirode i zaštićenih kulturnih lokaliteta, oduzimanje, suspenzija ili uskraćivanje dozvola za rad u slučaju postrojenja za tretman otpada, ili proizvodnje određenih hemijskih supstanci, zatim nametanje odgovornosti zbog zagađivanja lokacija; propisivanje dodatnih sanitarnih ili zdravstvenih mera itd. Rasprava o normativnom konfliktu između dve grupe normi (životna sredina i investicije) komplikuje se konfliktom između normi unutrašnjeg prava (životne sredine) i normi međunarodnog investicionog prava („legitimacy conflict”), čime se otvaraju brojna šira pitanja u vezi s odnosom između međunarodnog i unutrašnjeg prava. U delu literature se raspravlja i o pitanju odgovornosti multinacionalnih kompanija, dometima odredaba koje se odnose na zaštitu investicija, tumačenju odredaba o vanrednim situacijama i pojmu „nužnosti“, značaju koji se pridaje u sporovima u vezi sa stranim investicijama u nekim pitanjima koja se odnose na životnu sredinu, itd.⁶ Analiziraju se i investicioni ugovori u nameri da se odgovori na pitanje kakve odredbe o životnoj sredini oni sadrže.⁷ Waelde i Kolo raspravljaju o tome kako i gde povući liniju između nacionalnih propisa koji imaju za cilj zaštitu životne sredine, odnosno ljudskog, životinjskog ili biljnog života i zdravlja i propisa kojima se reguliše eksproprijacija i pitanje naknade.⁸ Sands, Peel, Fabra i MacKenzie ukazuju na značaj dva međunarodna mehanizma dostupna za podsticanje stranih direktnih investicija. Prvi obuhvata investicione ugovore (bilateralne i multilateralne) koji nastoje zaštititi strane investicije protiv određenih vladinih akata, posebno eksproprijacije i nepoštenog postupanja;

⁶ Viñuales E. Jorge, Foreign Investment and the Environment in International Law: An Ambiguous Relationship, *British Yearbook of International Law*, Vol. 80, 1/1 January 2010, p. 247.

⁷ Proizlazi, između ostalog, da samo oko 8% uzoraka ugovora sadrži upućivanje na pitanja koja se odnose na životnu sredinu. Gordon Kathryn, Pohl Joachim, Environmental Concerns in International Investment Agreements: A Survey, OECD Working Papers on International Investment 2011/01, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5kg9mq7scrih-en>

⁸ Waelde Thomas, Kolo Abba, (2001). Environmental Regulation, Investment Protection and 'Regulatory Taking' in International Law. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 50, 4/2001, pp. 811-848.

drugi obuhvata aranžmane, domaće i međunarodne, koji nastoje osigurati garancije (osiguranja i dr.) protiv dela koja su zabranjena ugovorima o ulaganju. Oba mehanizma postaju sve više povezana s međunarodnim pravilima o životnoj sredini, u smislu da mogu uticati na sposobnost država da usvoje određene mere zaštite životne sredine na nacionalnom nivou ili kroz multilateralne sporazume o zaštiti životne sredine ili da podstaknu države na smanjenje njihovih standarda o zaštiti životne sredine s ciljem privlačenja stranih investicija. Što se tiče osiguranja izvoznih kredita, glavna se pitanja odnose na opseg u kojem takvi aranžmani treba da budu dostupni projektima koji mogu biti štetni za životnu sredinu, kao i koji su mehanizmi dostupni za prepoznavanje takvih projekata u ranoj fazi njihovog razvoja.⁹

U ovom radu se ukazuje na stanje propisa RS u oblasti životne sredine od potencijalnog značaja za investicije.¹⁰ Na sličan način se ukazuje i na međunarodne ugovore u oblasti životne sredine u kojima je RS strana ugovornica (članica). Na kraju se analiziraju međunarodni ugovori koje je zaključila RS u oblasti zaštite stranih investicija sa stanovišta postojanja i načina regulisanja pitanja od značaja za oblast životne sredine.

Unutrašnji propisi Republike Srbije u oblasti životne sredine

Usaglašavanje unutrašnjih propisa Republike Srbije u oblasti životne sredine s propisima Evropske unije

a) U Republici Srbiji ključnim elementom razvoja savremenih propisa mogu se smatrati aktivnosti povezane s evropskim integracijama. Republika Srbija se u intenzivnim aktivnostima integracije u EU nalazi već desetak godina. Opštom determinantom mogli bismo smatrati stanje životne sredine i procenu troškova primene propisa radi dostizanja standarada EU u delu koji se odnosi na životnu sredinu.¹¹ Pri tom bi trebalo imati u vidu da promene u oblasti životne sredine

⁹ Sands Philippe, Peel Jacqueling, Fabra Adriana, MacKenzie, Rut, „Foreign investment”, In: *Principles of International Environmental Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, pp. 869-887.

¹⁰ Dakle, propisi koji se odnose na strane investicije se ovde ne analiziraju. Ipak, treba spomenuti da Zakon o ulaganjima („Sl. glasnik RS”, br. 89/15, 89/15) u članu 14. propisuje oslobađanja od plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina, osim putničkih motornih vozila i automata za zabavu i igre na sreću, pod uslovom da je oprema koju ulagač uvozi u skladu s propisima kojima se uređuju zdravlje i bezbednost građana i zaštita životne sredine.

¹¹ Za šire videti, npr. *Nacionalna strategija za aproksimaciju u oblasti životne sredine za Republiku Srbiju*, Beograd, 2011. http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678

nije jednostavno pratiti na dosledan način.¹² Ovakvo stanje se može objasniti metodološkim ograničenjima, odnosno odsustvom uporedivih i pouzdanih podataka. Godišnji izveštaji Evropske komisije imaju poseban značaj za praćenje stanja u pojedinačnim oblastima.¹³

b) U formalnom smislu strateško opredeljenje RS u pogledu članstva u EU, tj. cilj RS da postane članica ove organizacije trebalo bi vezati za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju („Sl. glasnik RS”, br.83/2008) (u daljem tekstu: „SSP”).¹⁴ Pre toga, 14. oktobra 2004. god. Narodna skupština RS usvojila je Rezoluciju o pridruživanju Evropskoj uniji.¹⁵ Strategija Srbije za pridruživanje SCG EU usvojena je 2005. godine, a Strategija komunikacije o pristupanju Srbije EU 2011. godine.¹⁶ Programski okvir „evropeizacije”, shvaćene kao proces usklađivanja nacionalnih propisa s propisima EU, posebno je i vrlo detaljno opisan u Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (2014-2018).¹⁷ Ključne godine za process pridruživanja RS Evropskoj uniji mogli

---

(10.10.2013). Postoje razlike u procenama, ali u svakom slučaju se procenjuje da će za dostizanje potpune primenljivosti propisa usaglašeni s propisima EU biti potrebno preko 10 milijardi evra u naredne dve decenije. Najveći iznosi su potrebni za propise u oblasti upravljanja vodama, propise u oblasti upravljanja otpadom i propise u oblasti kontrole i sprečavanja industrijskog zagađenja.

¹² Aktivnosti koje je sproveda u poslednjih desetak godina Agencije za zaštitu životne sredine doprinele su, bez obzira na izvesna ograničenja, izvesnom unapređenju praćenja i izveštavanja o stanju životne sredine. Za šire o izveštajima o stanju životne sredine videti sajt Agencije: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=5000&id=13&akcija=showExternal> (10.8.2019).

¹³ Videti, npr. izveštaj za 2016. godinu. Serbia 2016 Report, European Commission, Brussels, 9.11.2016 SWD(2016) 361 final, pp. 75-77. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_serbia.pdf (13.10.2017)

¹⁴ Podaci koji se odnose na dinamiku procesa integracija u EU preuzeti su, uz izvesne izmene, iz rada Todić Dragoljub, “Europeanisation” of Law of Republic of Serbia: between (un)clear goals and (in)appropriate indicators, In *Law and Transition*, Bojan Milisavljević, Tatjana Jevremović Petrović, Miloš Živković (Eds.), University of Belgrade, Faculty of Law, Belgrade, 2017, pp. 45-56.

¹⁵ Za tekst Rezolucije videti: http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/eu_integracion/RS48-04.pdf (18.9.2017).

¹⁶ „Strategija Srbije za pridruživanje SCG EU”, Kancelarija za pridruživanje EU Vlade Republike Srbije, Beograd, 2005; „Strategija komunikacije o pristupanju Srbije EU”, Vlada Republike Srbije, Beograd, 2011.

¹⁷ Za šire o najnovijem Drugom revidiranom Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (NPAA), usvojen 17. novembra 2016. godine, videti: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2016_revizija_srp.pdf (19.9.2017).

bismo označiti 2004, 2005, 2008. i 2013. godinu. Pregovori o zaključivanju SSP su počeli u novembru 2005. godine, dokument je potpisan aprila 2008. godine a stupio je na snagu u septembru 2013. godine.¹⁸ Dinamika „evropeizacije“ može da se prati i kroz dinamiku usvajanja propisa u Narodnoj skupštini RS. Tokom 2008. godine Narodna skupština je usvojila četrdeset osam zakona, da bi 2009. godine (u prvoj godini nakon potpisivanja SSP) on iznosio 265. Od tada pa do 2015. godine broj objavljenih zakona nikada nije bio ispod 130 na godišnjem nivou, dok je u periodu pre toga (osim 1991. i 1992. god.) bio više nego duplo manji.¹⁹ Nakon 2015. godine broj donetih zakona objavljenih u Službenom glasniku pada (na 88 u 2016, odnosno 89 u 2017. god.), da bi se u 2018. godini taj broj dramatično povećao na 218.²⁰

d) Svi zakoni u oblasti životne sredine usvajani od 2004. godine u oblasti životne sredine su prošli, na neki način, proceduru usaglašavanja s propisima EU i/ili proceduru ocene usaglašenosti. Međutim, odsustvo dosledne primene propisa konstatovano je u svim do sada objavljenim mišljenjima Evropske komisije o napretku Srbije, kao i različitim primerima u praksi.²¹

¹⁸ Ipak, ne bi trebalo gubiti iz vida ni činjenicu da je još 1996. godine bila formirana Komisija za harmonizaciju pravnog sistema Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) s regulativom Evropske unije i Saveta Evrope (1996. godine), kao radnom telu Savezne vlade. Videti Odluku o obrazovanju Komisije za harmonizaciju pravnog sistema SRJ s regulativom Evropske unije i Saveta Evrope („Sl. list SRJ”, br. 45/1996).

¹⁹ Videti: <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/narodna-skupstina-u-brojkama/broj-zakona-objavljenih-u-Službenom-glasniku-Republike-Srbije.1933.html> (11.2.2017).

²⁰ Videti: <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/narodna-skupstina-u-brojkama/broj-zakona-objavljenih-u-Službenom-glasniku-Republike-Srbije.1933.html> (18.8.2019).

²¹ Za neke primere videti, npr. Dragoljub Todić, Zorica Isoski, „Harmonizacija nacionalnih propisa u oblasti životne sredine sa propisima EU i pravne praznine u nacionalnim propisima”, u Zaštita i zdravlje na radu i zaštita životne sredine, zbornik radova sa naučno-stručnog skupa sa međunarodnim učešćem, Predrag Ilić, (ur.), Banja Luka, 24-26 juni 2009; str. 875-884; Zorica Isoski, Jadranka Radosavljević, Dragoljub Todić, „Upravljanje otpadom u propisima Republike Srbije i problemi operatera u primeni propisa” 6. simpozijum Reciklažne tehnologije i održivi razvoj, sa međunarodnim učešćem, Soko Banja, 18-21. septembar 2011. godine, str. 174-180; Jadranka Radosavljević, Zorica Isoski, Dragoljub Todić, „Bezbednost industrijskih postrojenja u propisima EU i problemi u sprovođenju nacionalnih propisa” u, Zbornik radova/Međunarodni kongres o pravno-ekonomskim i ekološkim aspektima sistema upravljanja zaštitom životne sredine u hemijskoj, petrohemijskoj i naftnoj industriji Chymicus IV, Tara, 11-14. jun 2012. Beograd: Forum Kvaliteta, Asocijacija za globalna pitanja kvaliteta, 2102, str. 110-118.

Najznačajniji propisi Republike Srbije u oblasti životne sredine

a) Nije jednostavno utvrditi konačnu listu propisa RS u oblasti životne sredine.²² Iako je relativno lako identifikovati grupu osnovnih zakona u oblasti životne sredine (na osnovu kriterijuma o nadležnosti organa koji se bave poslovima životne sredine), veze između pojedinih od njih i zakona u drugim oblastima značajno komplikuju preciznost moguće analize.²³ Ipak, za obaveze (i prava) propisane odredbama nekoliko takvih zakona moglo bi se reći da predstavljaju skoro nezaobilazni i najčešći deo uslova s kojima se suočavaju ili mogu suočavati investitori. Takvim bismo mogli smatrati sledeće zakone: Zakon o zaštiti životne sredine („Sl. glasnik RS”, br. 135/2004, 36/2009 i 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon i 43/2011. – odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – dr. zakon), Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu („Sl. glasnik RS”, br. 135/2004, br.36/2009, 88/2010), Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu („Sl. glasnik RS”, br. 135/2004 i br. 36/2009), Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl. glasnik RS”, br. 135/2004, 24/2015), Zakon o zaštiti prirode („Sl. glasnik RS”, br. 36/2009, 88/2010 i 91/2010 – ispr., 14/2016), Zakon o zaštiti vazduha („Sl. glasnik RS”, broj 36/09 i 10/2013), Zakon o upravljanju otpadom („Sl. glasnik RS”, br. 36/09, 88/2010, 14/16), Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu („Sl. glasnik RS”, br. 36/09), Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl. glasnik RS”, br. 36/09 i 88/2010), Zakon o vodama („Sl. glasnik RS”, br. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018), Zakon o hemikalijama („Sl. glasnik RS” br. 36/09 i 88/10, 92/11 i 93/12), Zakon o transportu opasnog tereta („Sl. glasnik RS” br. 88/10), Zakon o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama („Sl. glasnik RS”, br. 87/18) itd. Ovome bi trebalo dodati i brojne podzakonske propise.²⁴

b) Osnovni Zakon o zaštiti životne sredine sadrži mnoštvo odredaba koje bi na različite načine potencijalno mogle biti relevantne za investicione

²² U bazi podataka pravno informacionog sistema zaključno sa 18. avgustom 2019. godine bilo je u oblasti životne sredine (uključujući zaštitu zemljišta, upravljanje vodama, zaštitu vazduha, ribarstvo, zaštitu prirode, nacionalne parkove i zaštićena područja i upravljanje otpadom) ukupno 34 zakona, preko pet stotina podzakonska akta i 5 strateških dokumenata. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/reg/content/acts?areald=310&st=true> (18.8.2019). Za pregled propisa u oblasti životne sredine videti i sajt nadležnog ministarstva: <https://www.ekologija.gov.rs/dokumenti/> (18.8.2019).

²³ Misli se, pre svega, na propise u oblasti energetike, prostornog planiranja i gradnje, poljoprivrede itd. za koje bi trebalo uraditi posebnu i detaljniju analizu.

²⁴ Pojedini elementi dozvola, saglasnosti, mišljenja itd. od značaja za investicione aktivnosti ugrađeni su u brojnim drugim propisima u oblasti životne sredine i/ili propisima od značaja za oblast životne sredine, čije sagledavanje prevazilazi obim ovog rada.

aktivnosti. Različitim terminima se označavaju subjekti (pravna i fizička lica) odgovorni za određene aktivnosti ili propuste od značaja za životnu sredinu. Prema odredbama člana 103. ovog zakona „zagađivač” koji prouzrokuje zagađenje životne sredine odgovara za nastalu štetu po načelu objektivne odgovornosti. U praksi je jedan deo sporova u vezi s ovim pitanjima vođen i po osnovu drugih propisa, a pre svega propisa kojima su regulisani susedski odnosi.²⁵ Procena uticaja na životnu sredinu jedan je od instrumenata savremene politike u oblasti životne sredine koji uključuje različite zahteve proceduralne i materijalne prirode koji su propisani kao obaveze „nosioca projekta”.²⁶ U poslednjih nekoliko godina, različita pitanja u vezi s primenom, između ostalog, i ovog instrumenta u praksi investicionih aktivnosti koje se odnose na izgradnju malih hidroelektrana izazvala su brojna reagovanja i nezadovoljstvo dela građana.²⁷ Međutim, složenost situacije u ovoj oblasti uslovljena je većim brojem drugih činilaca kao što su preklapanje i veze propisa u oblasti životne sredine sa zakonima i podzakonskim propisima u drugim oblastima (posebno prostornom planiranju, energetici itd), pomešana nadležnost različitih nivoa vlasti, slabi kapaciteti lokalne samouprave itd.

²⁵ „Proizvodnja svinja u većem obimu, na farmi svinja kakva je i tuženikova, podrazumeva određene količine otpadne, zagađene vode osoke, koja može predstavljati opasnost za okolinu, a posebno za čiste vode namenjene navodnjavanju, ribnjacima itd.” Reč je, dakle, o delatnosti od koje potiče povećana opasnost štete za okolinu, pa se za nastalu štetu odgovara bez obzira na krivicu, u smislu odredbe čl. 154. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), a odgovorno lice je ono koje obavlja takvu delatnost, prema odredbi čl. 174. st. 1. ZOO. (Presuda Višeg privrednog suda, Pž. 2555/2000 od 13.12.2000. godine - Sudska praksa privrednih sudova - Bilten br. 2/2001 - str. 47)

²⁶ Koji je definisan kao „podnosilac zahteva za dobijanje dozvole ili odobrenja za izgradnju ili rekonstrukciju objekta ili ostalih intervencija u prirodi i prirodnom okruženju.” (Član 2. tačka 3). Istovremeno, veze s investicionim zahtevima najbliže su ustanovljene kroz zakonom definisani pojam „projekat” koji obuhvata: „izvođenje građevinskih radova, ugradnju instalacija, postrojenja i opreme, njihovu rekonstrukciju, uklanjanje i/ili promenu tehnologije, tehnologije procesa rada, sirovine, repromaterijala, energenata i otpada; ostale intervencije u prirodi i prirodnom okruženju uključujući radove koji obuhvataju eksploataciju mineralnih sirovina” (Član 2. tačka 4). Za neke primere iz prakse videti kod: Tišma Jovanović Jelena, sudija Upravnog suda, Upravno-sudska zaštita prava na zdravu životnu sredinu, (*Iz Biltena Vrhovnog kasacionog suda broj 2/2015, Intermex, Beograd*).

²⁷ Videti, npr. <https://www.gradnja.rs/kako-izleda-reka-na-staroj-planini-posle-izgradnje-mini-hidroelektrane/>, <https://www.slobodnaevropa.org/a/koliko-su-zaista-%C5%A1tetne-male-hidroelektrane-/29736359.html>, <https://www.blic.rs/mini-hidroelektrane>, <https://www.energetskiportal.rs/obnovljivi-izvori-energije/energija-vode/>, <https://www.cins.rs/srpski/projects/theme/mini-hidroelektrane>, <https://www.svetnauke.org/19578-mini-hidroelektrane-tihi-ekocid-srbije>, <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-48279097> (18.8.2019)

U skladu s članom 36 Zakona o zaštiti životne sredine („Sl. glasnik RS“, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon i 43/2011 – odluka US) procena uticaja projekta na životnu sredinu obavlja se za projekte koji se planiraju i realizuju u prostoru, uključujući promenu tehnologije, rekonstrukciju, proširenje kapaciteta ili prestanak rada koji mogu dovesti do značajnog zagađivanja životne sredine ili predstavljaju rizik po zdravlje ljudi.²⁸ Prema odredbama člana 59. Zakona o upravljanju otpadom („izdavanje i vrste dozvola“) za obavljanje jedne ili više delatnosti u oblasti upravljanja otpadom pribavljaju se dozvole: 1) dozvola za sakupljanje otpada; 2) dozvola za transport otpada; 3) dozvola za skladištenje otpada; 4) dozvola za tretman otpada; 5) dozvola za odlaganje otpada.²⁹

U zavisnosti od vrsta investicija osnovni činilac koji determiniše položaj investitora može se, najvećim delom, povezati s uslovima za dobijanje integrisane dozvole koja predstavlja „odluku nadležnog organa donetu u formi rešenja kojom se odobrava puštanje u rad postrojenja ili njegovog dela, odnosno obavljanje aktivnosti čiji sastavni deo čini dokumentacija sa utvrđenim uslovima kojima se garantuje da takvo postrojenje ili aktivnost odgovaraju zahtevima predviđenim ovim zakonom.“ (Član 2. tačka 10. Zakona o integrisanoj kontroli i sprečavanju zagađenja životne sredine).³⁰ Najšire govoreći, relevantnost Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu proističe, između ostalog, i iz činjenice da se ovim zakonom uređuju „uslovi, način i postupak vršenja procene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu, radi obezbeđivanja zaštite životne sredine i unapređivanja održivog razvoja integrisanjem osnovnih

---

²⁸ Procena uticaja vrši se za projekte u industriji, rudarstvu, energetici, saobraćaju, turizmu, poljoprivredi, šumarstvu, vodoprivredi, upravljanju otpadom i komunalnim delatnostima, kao i za projekte koji se planiraju na zaštićenom prirodnom dobru i u zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra.

²⁹ „Za obavljanje više delatnosti jednog operatera može se izdati jedna integralna dozvola. Konačno, odredbom čl. 88 st. 1, tačka 15. sankcionisano je obavljanje delatnosti upravljanja otpadom bez dozvole (član 59). Imajući u vidu citirane odredbe Zakona o upravljanju otpadom, sve delatnosti su klasifikovane u pet vrsta, a za svaku se dobija posebna dozvola, s tim što se za neke može dobiti integrisana dozvola, koja obuhvata više delatnosti. Polazeći od opisanog činjeničnog stanja, okrivljeni imaju integrisanu dozvolu za sakupljanje i transport neopasnog otpada, a nemaju dozvolu za skladištenje otpada.“ Sudska praksa privrednih sudova - Bilten br. 4/2015, Odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 3.11.2015., 4.11.2015. i 26.11.2015. godine i na sednici Odeljenja za privredne presteupe i upravno-računske sporove održanoj dana 30.11.2015. godine.

³⁰ Za detaljnije o uslovima za ovu dozvolu videti i ostale odredbe Zakona a posebno član 2-25.

načela zaštite životne sredine u postupak pripreme i usvajanja planova i programa.” (Član 1).

Članstvo Republike Srbije u međunarodnim ugovorima u oblasti životne sredine

a) Trenutni status Republike Srbije u međunarodnim ugovorima u oblasti životne sredine predstavlja rezultat više činilaca, uključujući i ukupne okolnosti kroz koje je država prošla tokom poslenje decenije XX veka i u kojima se sada nalazi.³¹ Otuda je status člana u jednom delu međunarodnih ugovora određen pravilima o sukcesiji u odnosu na Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, Saveznu Republiku Jugoslaviju, odnosno Državnu zajednicu Srbija i Crna Gora, dok je jedan deo međunarodnih ugovora Republika Srbija ratifikovala u poslednjih desetak godina.³² Ukupno posmatrano, status Republike Srbije u međunarodnim ugovorima i implikacija takvog statusa, mogu biti ocenjivani sa stanovišta različitih kriterijuma. Mogu se odvojeno razmatrati određena pitanja u vezi s procedurom ratifikacije od pitanja koja se odnose na sprovođenje. U prvom slučaju se radi o problemima koje bi verovatno trebalo rešavati u kontekstu modernizacije uprave na svim nivoima, dok pitanja sprovođenja imaju složeniji karakter. Sprovođenje najznačajnijih ugovora nije regulisano nacionalnim propisima na striktan način i zavisi od toga koji je ugovor u pitanju. U nekim slučajevima u pogledu primene postoje elementi dobre ili loše prakse. Jačanje institucionalnih kapaciteta, ekonomske pretpostavke i obezbeđivanje finansijskih sredstava potrebnih za sprovođenje međunarodnih ugovora vezani su za stranu pomoć u svim državama regiona koje se nalaze u procesu EU integracija.³³

³¹ Pod „statusom“ se najčešće podrazumeva samo formalno članstvo države ili drugog subjekta u nekom međunarodnom ugovoru. Pri tom bi, u detaljnijoj analizi, trebalo imati u vidu postojanje različitih faza u procesu sticanja statusa strane ugovornice (članstva) u nekom međunarodnom ugovoru (od iniciranja pregovora radi zaključivanja ugovora, preko faze pregovaranja, do potpisivanja i različitih formi izražavanja pristanka na obvezivanje međunarodnim ugovorom). Međutim, suštinski posmatrano, ovaj pojam obuhvata i stvaran odnos države (ili drugog subjekta) prema definisanim obavezama i pravima, što zahteva detaljniju analizu, uključujući i analizu primene i nadzora nad poštovanjem međunarodnih ugovora.

³² Ovaj deo teksta je, uz određene izmene, zasnovan na tekstu: Todić Dragoljub, Vukasović Vid, Ignjatić Mladenka, Čavoški Aleksandra, *Međunarodni ugovori u oblasti životne sredine u funkciji evropskih integracija i region jugoistočne Evrope*, Evropski pokret Srbija, Beograd, 2011.

³³ *Serbia Environmental Performance Reviews, Third Review*, United Nations, New York and Geneva, 2015, 114; *Montenegro Environmental Performance Reviews, Third Review*, United Nations, New York and Geneva, 2015, 97.

b) Kada su u pitanju univerzalni međunarodni ugovori, Republika Srbija je članica značajnog dela ovih ugovora u oblasti životne sredine (MEAs). Tu spadaju, na primer: Bazelska konvencija, Konvencija o biodiverzitetu, Ramsarska konvencija, CITES konvencija, Okvirna konvencija o klimatskim promenama, Pariski sporazum, Konvencija o zaštiti ozonskog omotača itd. Kada je reč o regionalnim međunarodnim ugovorima, značajan pomak učinjen je ratifikacijom preostalih međunarodnih ugovora zaključenih u okviru Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), tako da je Srbija sada članica svih ključnih međunarodnih ugovora: Konvencije o zaštiti i održivom korišćenju prekograničnih vodotokova i međunarodnih jezera, Konvencije o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu, Konvencije o prekograničnim efektima industrijskih udesa, Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u odlučivanju i dostupnosti pravosuđa u pitanjima koja se tiču životne sredine.³⁴

c) Praksa bilateralnog ugovaranja u oblasti životne sredine između RS i država u regionu, osim sporazuma kojima se reguliše upravljanje zajedničkim vodnim resursima,³⁵ nije široko rasprostranjena.³⁶

Bosnia and Herzegovina *Environmental Performance Reviews*, Second Review, United Nations, New York and Geneva, 2011, 58

³⁴ Za šire videti: Todić, D., Vodič kroz EU politike – Životna sredina, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2011. str. 371–380.

³⁵ Todić Dragoljub, Zlatić Miodrag, Transboundary cooperation of Western Balkan states in the field of water resources management: Between the existing treaties and a new international treaty, *Environmental Science & Policy*, Vol. 89, November 2018, pp. 67-72.

Todić Dragoljub, Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements), *European Energy and Environmental Law Review*, Vol. 28, No. 1/ February 2019, pp. 17-27.

³⁶ Sa Hrvatskom je zaključen Sporazum o saradnji u oblasti zaštite životne sredine i očuvanja prirode („Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 13/18.

Tokom 2011. godine potpisan je Sporazum između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti životne sredine. Sporazum sa Ruskom Federacijom zaključen je 1996. godine („Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 6/96). Ovde se ne uzimaju u obzir neke druge forme kvaziugovornog regulisanja saradnje između RS i nekih drugih država na bilateralnoj osnovi, kao što su „memorandumi o razumevanju“, iako i ove forme institucionalizovanja saradnje imaju svoj značaj. Npr. Memorandum o razumevanju između Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja RS i Ministarstva za životnu sredinu, kopna i mora Republike Italije (2002), Memorandum o razumevanju između Ministarstva zaštite životne sredine RS i Ministarstva za životnu sredinu i vode Republike Bugarske (2007), Memorandum o razumevanju o saradnji u oblasti zaštite životne sredine između Srbije i Austrije (2010), Memorandum o razumevanju sa Portugalom (2011).

Međunarodni ugovori o zaštiti stranih investicija u kojima je RS članica i odredbe o životnoj sredini

Lista međunarodnih ugovora koji se odnose na strane investicije, u kojima RS ima status strane ugovornice, obuhvata 69 ugovora.³⁷ Najveći broj njih (ukupno 55) su ugovori bilateralnog karaktera, tj. ugovori koje je zaključila RS s drugim državama ili ih je po osnovu kontinuiteta u odnosu na bivšu Jugoslaviju nastavila da primenjuje. Radi se o ugovorima o „uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja”. Osim s Kinom (Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Narodne Republike Kine o uzajamnom podsticaju i zaštiti ulaganja: Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 4/1996-28), ovi ugovori su zaključeni sa sledećim državama: Katar, Kanada (dva ugovora), Maroko, Ujedinjeni Arapski Emirati, Alžir, Indonezija, Azerbejdžan, Kazahstan, Malta, Češka (dva ugovora), Portugalija, Crna Gora, Danska, Švajcarska, Kipar, Finska, Egipat (dva ugovora), Libija, Litvanija, Slovačka (dva ugovora), Kuvajt, Iran, Indija, Izrael, Belgijsko-luksemburška ekonomska unija, Albanija, Velika Britanija i Severna Irska, Mađarska, Slovenija, Španija, Nigerija, Holandija, Bosna i Hercegovina, Sjedinjene Američke Države, Hrvatska, Turska, Ukrajina, Gana, Narodna Republika Koreja, Gvineja, Zimbabve, Poljska, Makedonija, Beloruija, Bugarska, Rumunija, Ruska Federacija, Nemačka i Švedska.

Međutim, odredbe o životnoj sredini sadrže se samo u Sporazumu o podsticanju i zaštiti ulaganja između Republike Srbije i Kanade (Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori, broj 9/2015-17) i Sporazumu između Republike Srbije i Kraljevine Maroko o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja (Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori, broj 12/2013-2). Ipak, valja konstatovati da najnoviji ugovor koji je zaključen u ovoj oblasti (Sporazum između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Turske o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja, potpisan u Ankari, 30. januara 2018. godine, (Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori, broj 12/2018-212)³⁸ sadrži nekoliko odredaba koje se direktno odnose na životnu sredinu. Najpre, u preambuli Sporazuma strane su „uverene(i) da se ... ciljevi (misli se na sporazum, napomena autora) mogu postići u skladu sa merama zaštite zdravlja, bezbednosti i zaštite životne sredine koje imaju opštu primenu,

³⁷ Radi se o listi ugovora koji su zvanično objavljivi nalaze se u bazi podataka Pravno-informacionog sistema Republike Srbije i „Službenog glasnika Republike Srbije”. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/reg/content/acts?areaId=535&st=true> (18.8.2019).

³⁸ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2018/12/12/reg> (18.8.2019)

kao i međunarodno priznata prava iz radnog odnosa” (aut. pod) (alineja 4). Potom se u članu 5. konstatuje, između ostalog, da sporazum „ne sprečava Stranu ugovornicu da usvoji, primenjuje ili izvršava nediskriminarne mere: a) propisane i primenjene radi zaštite zdravlja i života ljudi i životinja ili očuvanja biljaka i zaštite životne sredine.” (podvukao autor). Eksplicitno je predviđeno da „nediskriminatorna pravna mera koju je Strana ugovornica propisala i primenila da bi se zaštitili legitimni socijalni ciljevi, kao što su zdravlje, bezbednost i životna sredina, ne predstavlja posrednu eksproprijaciju.” (aut. pod.) (čl. 6. st. 2). U dva posebna člana Sporazum snažno je naglašeno mesto koje značaj zaštite životne sredine u kontekstu investicionih aktivnosti ima za dve države.³⁹

Zaključak

Iako rasprave o zaštiti životne sredine i investicijama imaju više dimenzija, u slučaju RS ovo pitanje bi trebalo da se razmatra, prevashodno, imajući u vidu proces usaglašavanja unutrašnjih propisa s propisima EU. Ovo zbog toga što članstvo RS u EU, kao strateški cilj RS, ima za posledicu radikalnu promenu celog sistema propisa u oblasti životne sredine. Procenjuje se da će za primenu ovih propisa u naredne dve decenije biti potrebna značajna finansijska sredstva. Usvojen je veliki broj potpuno novih propisa i uvedeni neki novi instrumenti u pravni sistem RS. Međutim, uticaj ovih propisa na investicije nije lako i jednostavno utvrditi, posebno zbog činjenice da je sprovođenje propisa u oblasti životne sredine poseban izazov. Pitanje izgradnje malih hidroelektrana predstavlja jedan od novijih primera složenosti u sistemu i teškoća u usaglašavanju interesa investitora i javnosti. Raskorak između normativnog i stvarnog uzrokovan je brojnim činiocima među kojima su neki sistemskog karaktera i van okvira politike i propisa u oblasti životne sredine u strogom smislu reči. RS je strana ugovornica najznačajnijih međunarodnih ugovora globalnog i regionalnog karaktera u oblasti životne sredine. Bilateralni ugovori

³⁹ Na primer: „Strane ugovornice su saglasne da se uzajamna ulaganja neće podsticati umanjnjem mera koje se odnose na zdravlje, bezbednost ili zaštitu životne sredine. Shodno tome, Strana ugovornica se neće odreći ili na drugi način odstupiti, ili ponuditi odricanje ili na drugi način odstupanje od takvih mera da bi podstakla osnivanje, sticanje, širenje ili zadržavanje ulaganja na teritoriji njene države” (aut. pod.) (čl. 10). Istovremeno države su se obavezale i na to da će „podsticati privredna društva, koja posluju na teritoriji njene države ili su pod njenom jurisdikcijom, da u okviru svog poslovanja i unutrašnje politike dobrovoljno ugrade međunarodno priznate standarde društveno odgovornog poslovanja koje su Strane ugovornice odobrile ili podržale, a koji se odnose na rad, životnu sredinu, ljudska prava, društvene odnose i borbu protiv korupcije.” (aut. pod.) (čl. 11).

koje je zaključila RS u oblasti zaštite stranih investicija uglavnom ne sadrže odredbe koje se odnose na životnu sredinu, odnosno obaveze investitora u pogledu zaštite životne sredine. Otuda pitanje primene propisa u oblasti životne sredine i kvaliteta propisa koji se donose radi usaglašavanja s propisima EU, ostaje kao jedan od izazova koji zaslužuje detaljniju analizu.

Literatura

- Dupuy Pierre-Marie, Vinuales E. Jorge, *International Environmental Law*, Cambridge University Press, 2016, pp. 378–390.
- EC, Serbia 2016 Report, European Commission, Brussels, 9.11.2016 SWD(2016) 361 final, pp. 75-77. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_serbia.pdf (13.10.2017)
- Global Trends in Renewable Energy Investment 2013*, Frankfurt School-UNEP Centre/BNEF. 2013.
- Gordon Kathryn, Pohl Joachim, *Environmental Concerns in International Investment Agreements: A Survey*, OECD Working Papers on International Investment 2011/01, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5kg9mq7scrjh-en>
- Isoski, Z. Radosavljević, J., Todić, D. „Upravljanje otpadom u propisima Republike Srbije i problemi operatera u primeni propisa”, 6. simpozijum *Reciklažne tehnologije i održivi razvoj*, sa međunarodnim učešćem, Soko Banja, 18-21. septembar 2011. godine, str. 174–180;
- Lohmann Larry, Climate as Investment, *Development and Change*, Vol. 40, No. 6/2009, pp. 1063–1083.
- OECD. A Survey, OECD Working Papers on International Investment 2011/01, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5kg9mq7scrjh-en>
- Presuda Višeg privrednog suda, Pž. 2555/2000 od 13.12.2000. godine – Sudska praksa privrednih sudova – Bilten br. 2/2001 – str. 47.
- Radosavljević, J., Isoski, Z., Todić, D. „Bezbednost industrijskih postrojenja u propisima EU i problemi u sprovođenju nacionalnih propisa“ u, Zbornik radova/Međunarodni kongres o pravno-ekonomskim i ekološkim aspektima sistema upravljanja zaštitom životne sredine u hemijskoj, petrohemijskoj i naftnoj industriji Chymicus IV, Tara, 11-14. Jun 2012. Beograd: Forum Kvaliteta, Asocijacija za globalna pitanja kvaliteta, 2102, str. 110–118.

- Rogers Peter, Jalal Kazi, Boyd, John, *An Introduction to Sustainable Development*, Earthscan, 2007. pp. 314–345
- Sands Philippe, Peel Jacqueling, Fabra Adriana, MacKenzie, Rut, „Foreign investment”, In: *Principles of International Environmental Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, pp. 869–887.
- Sudska praksa privrednih sudova – Bilten br. 4/2015, Odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 3.11.2015, 4.11.2015. i 26.11.2015. godine i na sednici Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove održanoj dana 30.11.2015. godine.
- Tišma Jovanović Jelena, sudija Upravnog suda, Upravno-sudska zaštita prava na zdravu životnu sredinu, (*Iz Biltena Vrhovnog kasacionog suda broj 2/2015, Intermex, Beograd*).
- Todić Dragoljub, *Ujedinjene nacije, međunarodni ugovori i životna sredina*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018, str. 371.
- Todić Dragoljub, Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements), *European Energy and Environmental Law Review*, Vol. 28, No. 1/ February 2019, pp. 17–27.
- Todić Dragoljub, Savremeno zakonodavstvo Republike Srbije u oblasti životne sredine: od „integralnog sistema” ka hiperprodukciji propisa, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 77/2017, str. 1–16
- Todić Dragoljub, “Europeanisation” of Law of Republic of Serbia: between (un)clear goals and (in)appropriate indicators, In *Law and Transition*, Bojan Milisavljević, Tatjana Jevremović Petrović, Miloš Živković (Eds.), University of Belgrade, Faculty of Law, Belgrade, 2017, pp. 45–56.
- Todić, D., Vodič kroz EU politike – Životna sredina, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2011. str. 371–380.
- Todić Dragoljub, Isoski Zorica, „Investicije i zahtevi u pogledu kvaliteta životne sredine”, u International Conference Possibilities and Perspectives for Foreign Direct Investments in the Republic of Serbia, November 2013, Petrović, P., (ur.), Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2014, pp. 276–288.
- Todić Dragoljub, Isoski Zorica, „Harmonizacija nacionalnih propisa u oblasti životne sredine sa propisima EU i pravne praznine u nacionalnim

- propisima”, u *Zaštita i zdravlje na radu i zaštita životne sredine*, Predrag Ilić, (ur.), Banja Luka, 2009, str. 875–884.
- Todić Dragoljub, Vukasović Vid, Ignjatić Mladenka, Čavoški Aleksandra, *Međunarodni ugovori u oblasti životne sredine u funkciji evropskih integracija i region jugoistočne Evrope*, Evropski pokret Srbija, Beograd, 2011.
- Todić Dragoljub, Zlatić Miodrag, *Transboundary cooperation of Western Balkan states in the field of water resources management: Between the existing treaties and a new international treaty*, *Environmental Science & Policy*, Vol. 89, November 2018, pp. 67–72.
- UN. *Serbia Environmental Performance Reviews*, Third Review, United Nations, New York and Geneva, 2015, 114;
- UN. *Montenegro Environmental Performance Reviews*, Third Review, United Nations, New York and Geneva, 2015, 97.
- UN. *Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews*, Second Review, United Nations, New York and Geneva, 2011, 58
- Viñuales E. Jorge, *Foreign Investment and the Environment in International Law: An Ambiguous Relationship*, *British Yearbook of International Law*, Vol. 80, 1/1 January 2010, p. 247.
- Waelde Thomas, Kolo Abba, *Environmental Regulation, Investment Protection and ‘Regulatory Taking’ in International Law*. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 50, 4/2001, pp. 811–848.

Propisi i strateški dokumenti:

- Drugi revidirani Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (NPAA), usvojen 17. novembra 2016. godine, videti: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2016_revizija_srp.pdf (19.9.2017).
- Nacionalna strategija za aproksimaciju u oblasti životne sredine za Republiku Srbiju*, Beograd, 2011. http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678 (10.10.2013).
- Odluka o obrazovanju Komisije za harmonizaciju pravnog sistema SRJ sa regulativom Evropske unije i Saveta Evrope („Sl. list SRJ”, br. 45/1996).
- „Strategija Srbije za pridruživanje SCG EU”, Kancelarija za pridruživanje EU Vlade Republike Srbije, Beograd, 2005; „Strategija komunikacije o pristupanju Srbije EU”, Vlada Republike Srbije, Beograd, 2011.
- Zakon o ulaganjima („Sl. glasnik RS”, br. 89/15, 95/18)

Internet izvori:

<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2018/12/12/reg> (18.8.2019)

<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenti/> (18.8.2019).

<http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=5000&id=13&akcija=showExternal> (10.8.2019).

http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/eu_integration/RS48-04.pdf (18.9.2017).

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/narodna-skupstina-u-brojkama/broj-zakona-objavljenih-u-sluzbenom-glasniku-republike-srbije.1933.html> (11.2.2017).

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/narodna-skupstina-u-brojkama/broj-zakona-objavljenih-u-sluzbenom-glasniku-republike-srbije.1933.html> (18.8.2019).

<https://www.gradnja.rs/kako-izleda-reka-na-staroj-planini-posle-izgradnje-mini-hidroelektrane/>, <https://www.slobodnaevropa.org/a/koliko-su-zaista-%C5%A1tetne-male-hidroelektrane-/29736359.html>, <https://www.blic.rs/mini-hidroelektrane>, <https://www.energetskiportal.rs/obnovljivi-izvori-energije/energija-vode/>, <https://www.cins.rs/srpski/projects/theme/mini-hidroelektrane>, <https://www.svetnauke.org/19578-mini-hidroelektrane-tihi-ekocid-srbije>, <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-48279097> (18.8.2019)

INVESTMENTS AND ENVIRONMENTAL PROTECTION IN SERBIA – LEGAL ASPECTS

Abstract: The article points to the complexity of relationships between environmental protection and investment. The literature considers various aspects of possible impacts of environmental regulations on foreign investment and *vice versa*. The paper discusses the relevance of some environmental regulations for foreign investment by taking the Republic of Serbia (RS) as an example. It separately considers two groups of sources of law which can be significant for foreign investment. The first part of the paper explores the state of domestic environmental laws in the RS, which are of importance (or potential importance) for investment. Then, it gives an overview of the RS membership in relevant international environmental agreements. By analysing the way international agreements treat environmental protection, the third part investigates international investment agreements the RS is a member of. In the analysis, the author especially points out the significance of the fact that as a candidate country for membership in the European Union (EU) the RS is obliged to harmonise its domestic legislation with EU laws. He also stresses that the capacities for the implementation of such regulations are not satisfactory, and considerable funds are needed for ensuring the consistent implementation of regulations. Under such circumstances, a classical understanding of the relationship between environmental law and investment law (synergy and/or conflict) is becoming more complex. The need for clear criteria for the identification of connecting points between some branches of law is becoming even more significant. For this reason, further and considerably more detailed exploration of these issues is recommended.

Key words: environmental law, foreign investment law, international agreements, harmonisation of national legislations with EU laws, The Republic of Serbia.